

STREIKŲ IR LOKAUTŲ STATISTINIO TYRIMO METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Streikų ir lokautų statistinio tyrimo metodika (toliau – metodika) parengta siekiant išdėstyti streikų ir lokautų statistinio tyrimo (toliau – tyrimas) eigą ir vartotojams pateikiamų statistinių rodiklių skaičiavimo aspektus. Metodikoje įvardijami tyrimą reglamentuojantys teisės aktai, naudojami klasifikatoriai, apibrėžiami pagrindiniai statistiniai rodikliai ir jų sąvokos, aprašomi statistinių duomenų šaltiniai, taikomi metodai ir rodiklių skaičiavimo formulės, pateikiama informacija apie rezultatų pateikimą vartotojams.

2. Lietuva, 1997 m. ratifikavusi 1985 m. 160-ąją konvenciją „Dėl darbo statistikos“, įsipareigojo reguliariai rinkti, apdoroti ir skelbti pagrindinius darbo statistikos, iš jų darbo ginčų, statistinius rodiklius.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998 m. gruodžio 23 d. posėdžio protokoliniu sprendimu Nr. 52 pavedė Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės rinkti, apdoroti ir skelbti darbo ginčų statistiką.

4. Streikų statistiniai duomenys pradėti rinkti nuo 2000 m., lokautų – nuo 2017 m., nacionaliniais teisės aktais įteisinus lokautus.

5. Tyrimo statistinė informacija rengiama tik įvykus teisėtam streikui ar lokautui. Neįtraukiama informacija apie akcijas, susijusias su darbo ginčais ar streikuojančių įstaigų palaikymu, piketus ir pan.

6. Metodika parengta vadovaujantis šalies teisės aktais, reglamentuojančiais streikų ir lokautų nuostatas, ir Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) streikų, lokautų ir kitų darbo ginčų akcijų metodiniais nurodymais.

II SKYRIUS TIKSLAS

7. Tyrimo tikslas – rengti ir skelbti statistinę informaciją apie teisėtų streikų ir lokautų bei juose dalyvavusių darbuotojų skaičių, dėl streikų ir lokautų nedirbtą darbo laiką šalyje pagal ekonominės veiklos rūšis, sektorius, atsižvelgiant į ūkio subjekto nuosavybės formą (viešąją ar privačiąją), apskritis ir savivaldybes.

8. Streikų ir lokautų statistinė informacija yra išsamus informacijos šaltinis valstybės institucijoms, tarptautinėms organizacijoms ir privatiems ūkio subjektams analizuojant darbuotojų (ar jų atstovų) ir darbdavių kolektyvinių darbo ginčų sprendimus, kurie primami imantis kolektyvinių veiksmų. Pagrindiniai statistinės informacijos vartotojai yra šalies valdžios ir valdymo institucijos, žiniasklaida, verslo ir mokslo atstovai, tarptautinės organizacijos.

9. Tiriamasis (stebimasis) laikotarpis – kalendorinis ketvirtis.

III SKYRIUS PAGRINDINĖS SĄVOKOS

10. Metodikoje vartojamos sąvokos:

10.1. **Darbuotojas** – asmuo, pagal sutartį su darbdaviu įsipareigojęs dirbti arba teisės aktų nustatyta tvarka eiti tam tikras pareigas pagal darbovietėje nustatytą tvarką ir gaunantis sulgytą darbo užmokestį.

10.2. **Darbuotojas, dalyvavęs streike** – asmuo, dirbęs streiką surengusioje įmonėje, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai susijęs su kolektyviniais darbo ginčais, ir priverstas nedirbti dėl vykusio streiko.

10.3. **Darbuotojas, kuriam taikomas lokautas** – asmuo, dirbęs lokautą paskelbusioje įmonėje, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai susijęs su kolektyviniais darbo ginčais, ir priverstas nedirbti dėl laikino darbo sutarčių vykdymo sustabdymo.

10.4. **Darbuotojo, dalyvavusio streike, nedirbtas darbo laikas** – laikas, kurį asmuo, tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvavęs streike, nedirbo jam pavesto darbo.

10.5. **Darbuotojo, kuriam taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas** – laikas, kurį asmuo nedirbo jam pavesto darbo dėl laikino darbo sutarčių vykdymo sustabdymo, lokautą paskelbusioje įmonėje.

10.6. **Lokautas** – darbdavio ar darbdavių organizacijos paskelbtas vieno darbdavio ar kelių darbdavių streikuojančių darbuotojų laikinas darbo sutarčių vykdymo sustabdymas.

10.7. **Streikas** – profesinės sąjungos ar jų organizacijos organizuotas darbuotojų darbo nutraukimas, siekiant išspręsti kolektyvinį ginčą dėl interesų arba užtikrinti nagrinėjant tokį ginčą pasiekto sprendimo įvykdymą. Pagal trukmę streikas gali būti įspėjamasis, kuris trunka ne ilgiau kaip dvi valandas, ir tikrasis.

IV SKYRIUS TEISINIS PAGRINDAS

11. Tyrimo atlikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos tarptautinės darbo organizacijos konvencijų ratifikavimo įstatymas.

12. Su tyrimu susiję teisės aktai:

12.1 TDO 1993 m. tarptautinės 15-osios darbo statistikų konferencijos dėl streikų, lokautų ir kitų darbo ginčų akcijų rezoliucija (angl. *Resolution concerning statistics of strikes, lockouts and other actions due to labour disputes, adopted by the Fifteenth International Conference of Labour Statisticians (January 1993)*), skelbiama TDO interneto svetainėje <http://www.ilo.org>;

12.2. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas;

12.3. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas.

V SKYRIUS TAIKOMI KLASIFIKATORIAI

13. Tyrime naudojami klasifikatoriai:

13.1. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (EVRK 2 red.), patvirtintas Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. DĮ-226 „Dėl Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus patvirtinimo“;

13.2. Lietuvos Respublikos administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių klasifikatorius.

14. Klasifikatoriai skelbiami Oficialiosios statistikos portale (toliau – OSP) osp.stat.gov.lt → [Klasifikatoriai](#).

VI SKYRIUS TIRIAMOJI VISUMA (POPULIACIJA), ELEMENTŲ APRĖPTIS, VERTINAMI PARAMETRAI

15. Tiriamosios visumos elementai:

15.1. Statistinio stebėjimo vienetas – visų nuosavybės formų įmonė, įstaiga ir organizacija (toliau – įmonė), kurioje vyko streikas ar paskelbtas lokautas.

15.2. Tyrimo darbuotojų aprėptis. Jiems priskiriami tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvavę streike ar paskelbtame lokaute darbuotojai, neatsižvelgiant į jų nustatytą darbo laiką (dirbo visą ar ne visą darbo laiką) ir sutarties rūšį (terminuota, neterminuota ir kt.).

16. Į darbuotojų, dalyvavusių streike ar lokautą paskelbusioje įmonėje, skaičių neįskaitomi streiko ar lokauto metu sirgę, atostogavę, neatvykę į darbą įmonės administracijai leidus ir pan. darbuotojai.

17. Pagrindiniai vertinami statistiniai rodikliai:

17.1. vidutinis darbuotojų, tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvavusių streike, ir darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, skaičius;

17.2. darbuotojų, tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvavusių streike, ir darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas (valandomis ir darbo dienomis);

17.3. vidutinė streiko ar lokauto trukmė darbo dienomis;

17.4. streikų ir lokautų skaičius.

18. Tyrimo rezultatai vertinami pagal streiko rūšį (įspėjamasis streikas, kuris trunka ne ilgiau kaip dvi valandas, ir tikrasis), streiko aprėptį (aprypė visą įmonę ar tik jos struktūrinį padalinį), streike ir lokaute dalyvavusius darbuotojus (dalyvavo tiesiogiai ar netiesiogiai), ekonominės veiklos rūšis, sektorius, atsižvelgiant į ūkio subjekto nuosavybės formą (viešąją ar privačiąją), apskritis ir savivaldybes.

VII SKYRIUS TAIKOMI METODAI

19. Tyrimas yra ištisinis, atliekamas apklausiant streiką surengusias ar lokautą paskelbusias įmones.

20. Rengiant statistinę informaciją, taikomi klasifikavimo, sumavimo ir kiti metodai.

VIII SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ ŠALTINIAI, DUOMENŲ SURINKIMAS IR APDOROJIMAS

21. Streikų ir lokautų statistinių duomenų šaltinis – tyrimo duomenys, pateikti statistinėje ataskaitoje STRL-01, kurios forma tvirtinama Lietuvos statistikos departamento (toliau – LSD) generalinio direktoriaus įsakymu ir skelbiama Elektroninio statistinių verslo duomenų parengimo ir perdavimo sistemoje *e. Statistika* (estatistika.stat.gov.lt/).

22. Yra parengtos popierinė ir elektroninė (*ABBY eFormFiller* programa) statistinės ataskaitos STRL-01 formos. Tyrimo statistinėje ataskaitoje STRL-01 pateikiami streike ar lokaute tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvavusių darbuotojų skaičiaus, nedirbto darbo laiko rodikliai, nurodomos streiko ar lokauto priežastys ir pažymima, kurios iš jų susijusios su kolektyvinėje sutartyje nustatytų sąlygų nevykdymu.

23. Įvykus streikui ar paskelbus lokautą Elektroninio statistinių verslo duomenų parengimo ir perdavimo sistemoje *e. Statistika* LSD darbuotojai įkelia streiką paskelbusių ar lokautą surengusių įmonių rekvizitus, kad įmonės galėtų pateikti STRL-01 statistinę ataskaitą, o LSD duomenų parengimo skyriai streiką paskelbusioms ar lokautą surengusioms įmonėms primena apie jų pareigą pateikti statistinę informaciją.

24. Jei įmonėje įvyko streikas, o vėliau joje paskelbtas lokautas, įmonės pateikia atskiras streiko ir lokauto statistinės ataskaitos STRL-01. Streiko ar lokauto laikotarpis apima laiką nuo faktiškai įvykusio streiko ar lokauto paskelbimo pirmutinės iki paskutinės dienos (valandos), t. y. iki darbų atnaujinimo pradžios.

25. Pateikiamos dvi streiko ar lokauto, jei jis prasidėjo ataskaitiniais metais ir tęsėsi kitais metais, statistines ataskaitas: pirmojoje pateikiami ataskaitinio laikotarpio statistiniai duomenys (nuo streiko ar lokauto pradžios iki ataskaitinių metų pabaigos), o antrojoje – likusiojo laikotarpio statistiniai duomenys (nuo kitų metų pradžios iki streiko ar lokauto pabaigos).

26. Tyrimo statistinius duomenis surenka ir trūkstančių statistinių ataskaitų išieškojimą, statistinių duomenų įvedimą ir pirminę jų kontrolę atlieka LSD duomenų parengimo skyriai. Tyrimo statistiniai duomenys įvedami *ORACLE* aplinkoje sukurta programa, kuria atliekama

aritmetinių klaidų paieška ir klaidų taisymas. Patikrinti statistiniai duomenys įvedami į statistinio tyrimo duomenų bazę.

27. Elektroniniu būdu statistinę ataskaitą STRL-01 pildančiam respondentui sudaryta galimybė, įvedant duomenis, savarankiškai redaguoti statistinius duomenis: taisyti aritmetines klaidas, tikrinti loginius ryšius. Pildant elektroninę statistinės ataskaitos formą internetu, statistiniai duomenys patenka į statistinio tyrimo duomenų bazę tiesiogiai.

28. Statistinių duomenų redagavimo reikalavimai pateikiami tyrimo programavimo darbo techninėje užduotyje.

IX SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ IR STATISTINĖS INFORMACIJOS KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

29. LSD atliekama antrinė statistinių duomenų kontrolė (analizuojamas ignoruotinos klaidos, statistinių rodiklių nuokrypiai ir kt.).

30. Prieš pateikiant tyrimo rezultatus vartotojams, atliekama rezultatų statistinė analizė ir jų tinkamumo patvirtinimas. Gauta statistinė informacija palyginama su ankstesne tyrimo informacija, kitų statistinių tyrimų rezultatais. Esant reikšmingiems skirtumams, išsiaiškinamos skirtumų priežastys ir, esant poreikiui, statistinė tyrimo informacija patikslinama susisiekius su respondentais.

31. Paskelbus streikų ar lokautų statistinę informaciją OSP, atnaujinama streikų ir lokautų statistikos metainformacija, kurioje pateikiama statistinė informacija apie tyrimo kokybės charakteristikas: reikalingumą ir aktualumą, tikslumą ir patikimumą, savalaikiškumą, punktualumą, palyginamumą, suderinamumą ir kt.

X SKYRIUS STATISTINIŲ RODIKLIŲ SKAIČIAVIMO FORMULĖS IR KITI TEORINIAI PAAIŠKINIMAI

32. Skaičiuojami tyrimo rodikliai (pagal 18 punkte pateiktas vertinimo sritis):

32.1. Streikų ar lokautų skaičius. Skaičiuojamas pagal formulę:

$$S = \sum_{k=1}^l S_k, \quad (1)$$

čia:

S – streikų ar lokautų skaičius;

S_k – streiką ar lokautą surengusi k -oji įmonė ar įmonių grupė, $k = 1, \dots, l$.

32.2. Vidutinis darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, skaičius (per dieną). Skaičiuojamas pagal formulę:

$$\bar{D} = \frac{\sum_{i=1}^n D_i}{n}, \quad (2)$$

čia:

\bar{D} – vidutinis darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, skaičius;

D_i – darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, i -ąją dieną, skaičius, $i = 1, \dots, n$;

n – streiko ar lokauto dienų skaičius.

32.3. Darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas valandomis. Skaičiuojamas pagal formulę:

$$L_v = \sum_{j=1}^m D_j * t_j, (3)$$

čia:

L_v – darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas valandomis;

D_j – j -osios kategorijos darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, skaičius, $j = 1, \dots, m$;

t_j – j -osios kategorijos darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas valandomis, $j = 1, \dots, m$.

32.4. Darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas darbo dienomis. Skaičiuojamas pagal formulę:

$$L_d = \sum_{j=1}^m \frac{L_{vj}}{t_j}, (4)$$

čia:

L_d – darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas darbo dienomis;

L_{vj} – j -osios kategorijos darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas valandomis, $j = 1, \dots, m$;

t_j – j -osios kategorijos darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nustatytas darbo laikas valandomis, $j = 1, \dots, m$.

32.5. Vidutinė streiko ar lokauto trukmė darbo dienomis. Skaičiuojama pagal formulę:

$$\bar{T} = \frac{L_d}{D}, (5)$$

čia:

\bar{T} – vidutinė streiko ar lokauto trukmė darbo dienomis;

L_d – darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, nedirbtas darbo laikas darbo dienomis;

D – vidutinis darbuotojų, dalyvavusių streike, ar darbuotojų, kuriems taikomas lokautas, skaičius.

33. Pagal 32.2–32.5 papunkčiuose nurodytas formules atskirai skaičiuojami darbuotojų, tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvavusių streike ar lokaute, statistiniai rodikliai.

XI SKYRIUS NAUDOJAMOS KOMPIUTERIŲ PROGRAMOS

34. Tyrimo statistiniams duomenims įvesti ir apdoroti naudojama *ORACLE* programinė įranga.

35. Statistinių rodiklių skaičiavimai ir rezultatų analizė atliekama naudojant *MS Office Excel* skaičiuoklę.

XII SKYRIUS VARTOTOJAMS PATEIKIAMĖ REZULTATAI

36. Tyrimo statistinė informacija skelbiama pagal LSD generalinio direktoriaus įsakymu patvirtinamą [Informacijos skelbimo kalendorių](#):

36.1. OSP [Rodiklių duomenų bazėje](#);

36.2. informaciniame pranešime;

36.3. statistikos leidiniuose [Lietuvos statistikos metraštis ir Darbo rinkos metraštis](#).

37. Statistinė informacija teikiama TDO (skelbiama TDO tinklalapyje <http://www.ilo.org>) ir kitoms tarptautinėms organizacijoms bei vartotojams pagal individualias užklausas.

XIII SKYRIUS NAUDOTA LITERATŪRA

38. Metodikai parengti naudota literatūra: *An integrated system of wages statistics. A manual on methods*, 1979, Geneva: International Labour Office.

XIV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

39. Pasikeitus metodikoje nurodytiems teisės aktams, taikomos galiojančios šių teisės aktų redakcijų nuostatos.

Parengė

Darbo statistikos skyrius